

M ANDREÏ MAKINE

Arhipelagul altei vieți

Traducere din limba franceză
de Daniel Nicolescu

POLIROM
2024

I-am povestit despre amenințarea enigmatică aruncată de Luskas. Vasin a zâmbit.

— Chestia asta îmi amintește de o întâmplare nostimă. Un judecător bătrân, care trimisese o groază de oameni în Siberia, iese la pensie. Fiul său îi preia dosarele și dă peste o afacere legată de un complot împotriva Partidului. În zece zile isprăvește ancheta și „complotiștii“ sunt împușcați. Taică-său oftează: „Mare tâmpit! Eu mi-am luat salariul timp de zece ani cu ancheta asta...”

A râs înfundat.

— Prin urmare, cred că înțeleptul nostru căpitan Luskas nu arde de nerăbdare să-ți ofere o vacanță la Kolîma. Câtă vreme niște dosare ca ăsta al tău îi dau de mâncare...

Știam că Vasin făcuse el însuși pușcărie. „Nimic politic, preciza el. O scurtă criză de nervi...”

Un alt exercițiu ne pune să stăm douăzeci și patru de ore în niște adăposturi subterane, fără apă, primind cât mai puțin aer printr-o țeavă subțire de ventilație și îndurând urmările unui șir de explozii.

Fiecare adăpost putea să găzduiască vreo zece soldați. Mă pregăteam să cobor în cel alocat diviziei mele, când Ratinski m-a oprit: „Nu, Garțev, o să te duci în adăpostul numărul nouăsprezece”. Nu mă aflam în situația să pot riposta. Numărul nouăsprezece era mititel, aproape abandonat și, în orice caz,

nu fusese folosit după sosirea noastră. Trebuia să stau singur acolo – Ratinski își chibzuiise cu grijă răzbunarea.

Toate refugiile erau construite după același model: un cofraj din scânduri groase, băgat sub doi metri de pământ – de fapt, o casă de lemn îngropată. Numărul nouăsprezece, neîncăpător, se preschimbase, nefiind folosit, într-un lădoi care duhnea a plante în descompunere.

Un sicriu... Planșeul, devenit poros din pricina umezelii, se deforma sub călcătură. De îndată ce am lăsat chepengul masiv, lumina nu mai venea înăuntru decât de la un bec, care îndată a și început să pâlpeie. Lucrul cel mai uimitor a fost abundența de rădăcini care se strecurau prin tavan, ca niște coame livide care căutau prin aerul stătut ceva de care să agațe. Nu puteam să fac un pas fără ca șuvițele vegetale să mi se lipească de față. Atârnav și de țeava de aerisire care, astupată, nu slujea la nimic.

Diversitatea soiurilor de găze și de viermi care se iveau din găurile lemnului putred m-a stupefiat. În silă, m-am apucat să le vânez, ca să-mi curăț patul de scânduri. Dar numărul lor era deja prea mare – ai fi zis că, înainte să mi se strecoare pe sub veșminte, din fiecare fantă mă pândeau o mulțime chitinoasă sau vâscoasă. Colcăiala lor se concentra și în ghirlandele de rădăcini ori, mai abitir, în colțul unde se afla fosa latrinei,

acoperită cu un dreptunghi de placaj mucegăit.

Îmi cercetam ceasul din două în două minute, dar limbile se împotmoleau într-un timp lipsit de direcție.

Fix în miezul zilei s-a produs o explozie. Apoi, după un minut, încă două. Când cădeau peste chepeng, bulgării de pământ scoteau un zgomot ca al roților de tren pe șine. Iar efectul cel mai palpabil a fost trosnetul scândurilor din plafon, care m-au podidit cu o nouă droaie de goange...

Dintr-odată s-a stins lumina. Ni se interzisese să luăm chibrituri și, de altfel, cea mai mărunță formă de combustie ar fi consumat rapid puținul aer de care beneficia temnița.

Zăpăcit, am răsucit pe bâjbâite blestematul ăla de bec, însă dulia lui oxidată s-a făcut bucăți. Ceasul meu nu avea cadran luminos, așa că m-am resemnat la gândul unor îndelungate ore petrecute în întuneric. După ce mi-am întins salopeta antiatomică peste patul de scânduri, m-am lungit și am încercat să ațipesc...

M-a trezit cadența propriului meu suflu: respiram cu zvâcnete zgomotoase, pe care sângele mi le răsfrângea în tâmples, într-un ritm grăbit și strident. Duceam lipsă de aer...

Am țâșnit spre chepeng, am încercat să-l ridic. Era fără îndoială acoperit cu țărâna

zvârlită de explozie. Am smuls una din scândurile patului și am început să-l izbesc. În beznă, loviturile nimereau care încotro, zgâriau tavanul, acoperindu-mă cu așchii de lemn jilav. Am strigat, indicând numărul adăpostului. Simțeam înlăuntrul meu prezența foarte concretă a unui omuleț înspăimântat, a „păpușii de cârpe“ – ca o esență a instinctului meu vital.

Întunericul s-a umplut dintr-odată de curcubeie circulare, m-am clătinat, trăind senzația unei prelungi și tăcute căderi.

Aproape de sol, stratul subțire de aer încă respirabil m-a întremat. Lungit pe suprafața putredă a pardoselii, inspiram în ritm inegal, cernând parcă gurile de aer, sănătoase sau alterate, strânse pe fundul coșciugului. O sută de inhalări, după care vor năvăli în beznă cercurile luminoase, apoi vor veni amețeala, asfixia...

Cu o tresăltare sălbatică de supraviețuire, m-am ridicat, am început să țip sub țeava de aerisire înfundată cu rădăcini. M-am agățat de ele și am tras cu toată greutatea trupului... M-am prăbușit, târând după mine smocurile smulse și un val de pământ amestecat cu așchii din filtrele demult fărâmițate.

După un lung răgaz atârnat între sufoare și viață, un firicel de aer și-a făcut simțită prezența prin mai multe semne: suprafața scândurilor începuse să se răcească, mirosul înțepător de putreziciune se domolise

și mai ales faptul că, redobândindu-mi reflexele, am izbutit să-mi clatin capul și să mă scutur de insecte.

Întins pe pat, am stat câteva minute, după care nu mi-am mai făcut griji pentru fiecare gură de aer inspirat. Setea devenise mai puternică decât frica de sufocare.

Această revenire la viață, în loc să mă bucure, m-a deznădăjduit. Moartea mea vremelnică nu schimbase, prin urmare, nimic! Eram pe cale să-mi reintru în trup, să veghez asupra micilor sale toane și aversiuni. Iar șocul produs de iminenta mea îngropare de viu, acoperit de viermi de tot soiul – da, o imitație foarte veridică a sfârșitului meu definitiv –, nu m-a împiedicat să mă gândesc la Sveta, dorind violent s-o recuceresc și să ne reluăm rutina de așternut.

Scurtul popas în buza neantului, în loc să mă propulseze spre piscurile înțelepciunii, îmi sporea, dimpotrivă, o neghioabă frenezie vitală – să posed o femeie, să mă întorc la jocurile tribului omenesc. „Păpușa“ mi se zbugiuma din nou pe dinăuntru!

Mă duceam cu gândul la filosofii pe care-i studiasem. Grecii, romanii, misticii Evului Mediu, Kant, Hegel, inevitabilii Marx și Lenin... Aparent, toți ignoraseră esențialul: nucleul uman, acest aliaj sălbatic și tribal pe care nici o Idee absolută nu-l putea transcende, pe care nici o Revoluție nu reușește să-l înfrângă.

De jur-împrejur, în lagărele ascunse în taiga, mii de umbre chinuite populau niște barăci cu puțin mai confortabile decât adăpostul meu. Ce le putea propune un filosof acestor deținuți? Revolta? Sinuciderea? Ori poate întoarcerea la o viață... liberă? Care să fie însă această „libertate”? Să muncești, să te hrănești, să te distrezi, să te căsătorești, să te reproduci? Și, din când în când, să mai faci un război, să arunci bombe, să urăști, să ucizi, să mori... Toată înțelepciunea lumii nu era în stare să răspundă la această întrebare atât de simplă: cum să mergem dincolo de trupul nostru făcut să dorească și de mintea noastră croită să învingă în jocul rivalităților? Ce e de făcut cu acest animal uman viclean, cinic, mereu nemulțumit și a cărui existență nu e prea diferită de colcăiala combativă a insectelor care se devorau unele pe altele prin găurile adăpostului meu? „Legitimitatea violenței”, cum scriam în teza mea...

Deodată, s-a auzit un foșnet care m-a dus cu gândul la un șobolan sau la o reptilă. Am bătut din picior, dar zgomotul a devenit și mai puternic, după care a fost însoțit de un ecou surd, asemănător unei explozii. Setea, care mi-o luase înaintea auzului, a simțit: tunetul, ploaia...

Apa!

Picăturile cădeau, prelingându-se pe burlanul de aerisire și pe rădăcinile pe care nu